

EDİTÖRLER'DEN

Gülgün ÇİĞDEM¹

Semra BOĞA²

Sorunlarımızı, onlara yol açan düşünce yapısını kullanarak çözemeyiz.

Albert Einstein

Tarihi 1. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nda yaşanan finansal krize kadar uzanan iktisadi krizler, 1929 yılında yaşanan Büyük Buhran, 1973 Petrol Krizi ve 1990'ların sonlarında Asya ve Latin Amerika'da yaşanan krizlerle 20. yüzyılın "yeni normal" hâline gelmiştir. Ekonomik aktivitenin oldukça olumlu seyrettiği dönemlerin arkasından bir krizin ortaya çıkması, ekonomistlerin ve piyasa oyuncularının genel beklentisi haline gelmiştir. Yüksek büyüme oranlarının uzun bir süre kesintisiz devam etmesi, borsalarda yaşanan ralliler ve varlık fiyatlarında görülen yükselişlerin çoğunlukla bir krizle sonuçlanması, krizlerin döngüsel olduğunu doğrular niteliktedir. Bu durumun en dramatik örneklerinden biri 2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde baş gösteren ve daha sonra tüm dünyayı etkisi altına alan –ilk- Küresel Finans Krizi'dir. Bireyleri, şirketleri, kurumları ve devletleri en ağır şekilde sarsan bu kriz, iktisat biliminin de temel kavram ve kuramlarının yeniden sorgulanmasını gündeme getirmiştir. Klasik iktisadın temel varsayımlarından olan "görünmeyen elin" düzenleyici rolü, bir başka deyişle piyasanın arz ve talep dinamiklerine bırakılmasının ekonomiyi en etkin denge düzeyine getireceği varsayımı, yaşanan bu krizle "bir kez daha" geçerliliğini yitirmiştir. Yaşanan her krizde olduğu gibi 2008 Küresel Finans Krizi'nde de ekonominin sadece piyasa mekanizmasıyla sağlıklı bir şekilde işlemediğinin görülmesi, devletlerin piyasaya ağır bir şekilde müdahale etmesi ile sonuçlandırmıştır.

Yaşanan bu kriz, kapitalist sisteme yönlendirilen eleştiriler için uygun bir zemin hazırlamış olmakla birlikte, krize çare olarak uygulanan politikaların aslında kapitalist sistemi besleyerek sistemin kırılma eğilimini daha fazla artırdığı ortadadır. Nitekim, 2008 küresel finans krizinin temel nedenleri arasında gösterilen uzun süreli düşük faiz oranları, aynı şekilde krize çözüm olarak da sunulmuştur. Eko-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, gulguncigdem@gmail.com, ORCID ID. 0000-0001-5353-8638.

² Dr., Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, semraboga@hotmail.com.tr, ORCID No. 0000-0003-2799-9080.

nomilerde gerekli yapısal dönüşümleri gerçekleştirmek yerine, krizin ağırlıklı olarak geleneksel para politikalarıyla çözülmeye çalışılması krizleri kaçınılmaz kılmaktadır.

Neredeyse insanlık tarihi kadar eski olan "*kriz*" kelimesi hem akademik hem de gündelik hayatın hemen hemen her alanında sıkça kullanılan bir kelime olmakla birlikte, "*iktisadi kriz*" kavramı oldukça karmaşık yapıları içerisinde barındıran bir kavramdır. İktisat yazınında tanımını üzerine dahi ortak bir görüş birliğine varılamamış olan iktisadi krizlerin nedenleri ve sonuçlarının tam olarak anlaşılabilir olarak krizlerin etkilerinin hafifletilmesi için gereken uygun çözüm önerilerinin geliştirilmesi, farklı disiplinlerden gelen araştırmacıların ortak çabalarını zorunlu kılmaktadır. Konunun ağırlıklı olarak iktisatçılar tarafından ele alınması; krizin ciddi ölçüde etkilediği iktisat dışı alanların konunun dışında tutulmasına neden olmakta, iktisadi krizleri sadece iktisadi olgularla ve matematiksel yaklaşımlarla açıklamaya çalışmak yapılan analizleri eksik bırakmaktadır. Bu bağlamda **Multi-disipliner Yaklaşım**la **İktisadi Kriz Olgusu** adı altında başlatılan bu çalışma alanı iktisat olmayan akademisyenleri iktisadi krizlerin çeşitli disiplinlerdeki etkileri konusunda araştırma yapmaya davet ederek iktisadi kriz konusunun daha geniş bir perspektifle sorgulanmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Kitap bölümü olarak yazıya dökülen, ampirik çalışmaları da içeren bu değerli araştırmalar, bilimsel makale formatında yazılmış olup, Türkçe ve İngilizce özetler ile başlamaktadır. İktisadi krizlerin sorgulanacağı bu bilimsel eserde ilk olarak **Dr. Semra BOĞA** tarafından Türkiye dâhil gelişmekte olan altı ülkede yaşanan krizler, makroekonomik ve finansal göstergeleriyle ele alınacaktır. Çalışmada özellikle küreselleşmenin hız kazandığı 1990 sonrası dönemde yaşanan krizler nedenleri, etki alanları ve sonuçlarıyla analiz edilecektir. Daha sonra 1990-2018 yılları arasında yaşanan finansal krizlerin bankacılık sektörüne olan etkisi **Dr. Öğr. Üyesi İsmail Erkan ÇELİK** tarafından Türkiye özelinde ele alınacaktır. Finansal krizlerin diğer sektör ve ülkeleri etkileme mekanizması olarak tabir edilen bulaşıcılık etkisinin reel ekonomi ile ilişkisi yine Türkiye özelinde **Dr. Öğr. Üyesi Kemal ERKİŞİ** tarafından analiz edilecektir. Türkiye'de finansal kriz dönemlerinde arbitraj fiyatlama teorisinin geçerliliği **Dr. Öğr. Üyesi Lokman KANTAR** tarafından test edilerek ampirik analiz bulguları çalışmada yorumlanacaktır. 2008 Küresel Finans Krizi'nin Türkiye'de bölgesel kalkınmaya etkileri **Onur ÇELİK** tarafından ele alınacaktır. Kriz dönemlerinde ve sonrasında enerji piyasası ve enerji firmalarının performansları Türkiye bağlamında **Dr. Öğr. Üyesi Hasan Hüseyin YILDIRIM** tarafından değerlendirilecektir. Ekonomik gelişme açısından finansal açıklık olgusu; daha fazla küreselleşme mi? daha fazla regülasyon mu? sorunsalıyla **Dr. Öğr. Üyesi Onur ÖZDEMİR** tarafından

değerlendirilecektir. Küresel kriz perspektifinde uluslararası aktörlerin güç eksenini analitiği eleştirel-retrospektif bir yaklaşımla **Öğr. Gör. Yakup KARAKUŞ** tarafından analiz edilecektir. İktisadi krizleri cinsiyet özelinde ele alan yazarlar **Doç. Dr. Deniz ÜNAL** ve **Begüm ÇIĞŞAR**, yaptıkları anket çalışmasıyla iktisadi krizlerin algılanmasında cinsiyet farklılıklarının rolünü ortaya koyacaktır. **Dr. Öğr. Üyesi Gülgün ÇIĞDEM** ve **Dr. Öğr. Üyesi Banu YİNAL** tarafından yapılan çalışmada iktisadi krizlerin kültür, sanat ve sanatçıya olan etkileri sorgulanacaktır. **Dr. Öğr. Üyesi Seda Kuşçu ÖZBUDAK** ise ekonomik krizin çeviri sektörüne olan etkilerini ortaya koyacaktır. Başlattığımız multidisipliner yaklaşımla iktisadi kriz ve etkilerinin sorgulanması sürecinin ikinci cildini oluşturan bu eserde **Prof. Dr. Şenol DURGUN** ve **Doç. Dr. Deniz ÜNAL**'a yorum ve katkıları için teşekkürü borç biliriz. Bu ciltte yer alan değerli çalışmaların halkın, öğrenci ve araştırmacıların kullanımına sunulmasında sıkıcı olmaktan uzak kılınabilmesi için görseller ve söylemlerden faydalanılmıştır.

Bilime ve insanlığa yararlı olması dileği ile...

Dr. Öğr. Üyesi Gülgün ÇIĞDEM ve Dr. Semra BOĞA

İstanbul, 13.09.2019